

BAB I

BUBUKA

1.1 Kasang Tukang

Tatar Sunda mangrupa hiji wewengkon di Indonesia nu eueyeub ku rupaning budaya. Budaya Sunda téh geus mekar ti baheula, boh budaya lisan boh budaya tinulis.

Budaya lisan (*folklore*) leuwih tiheula mekar. *Folklore* téh mangrupa carita atawa dongéng sacara turun-tumurun ti kolot ka budak atawa tatalépa ti hiji jalma ka jalma séjénna. Budaya tinulis di tatar Sunda ogé geus kawilang maju saperti séké sélér séjén nu geus mikawanoh kana tulisan.

Salasahiji kabudayaan Sunda dina widang tulisan nya éta naskah atawa *manuskript/handskript*. Naskah téh nya éta bahan tulisan leungeun nu nyimpen ungkapan pikiran jeung perasaan nu mangrupa hasil budaya mangsa bihari.

Aya sababaraha aksara nu dipaké dina naskah-naskah nu geus kapanggih di tatar Sunda, di antarana aksara Sunda Kuna, Buda/Gunung, Jawa (cacarkan), Pégon jeung Latin. Ruhaliah (2012, kc. 1) nétélakeun “naskah nu maké aksara Pégon téh panglobana kapanggih”. Naskah-naskah éta téh eusina bisa rupa-rupa saperti karya sastra, sajarah, ajén kaagamaan, jeung ngeunaan kabudayaan Sunda nu aya dina mangsa harita.

Naskah-naskah buhun nu sumebar di tatar Sunda téh kaasup loba, boh nu geus jadi inventaris Perpustakaan Nasional atawa museum boh nu masih aya di masarakat. Naskah-naskah nu masih sumebar di masarakat atawa milik pribadi biasana hésé pikeun ditalungtik tur dianalisis eusina ku sabab sok dianggap barang pusaka ku nu bogana, jadi teu meunang dibuka atawa dibaca sagawayah. Malah biasana sok dipusti-pusti tur diayakeun ritual-ritual husus dina poé-poé nu husus pikeun muka naskah. Upama naskah-naskah nu geus jadi inventaris Perpustakaan Nasional atawa museum mah leuwih gampang pikeun ditalungtik eusina.

Salasahiji naskah nu jadi koléksi museum nya éta naskah *Wawacan Gandamanah*, ayana di Museum Sribaduga. Éta naskah téh mangrupa salasahiji

naskah nu eusina aya patula-patalina jeung Carita Wayang. Gandamanah téh mangrupa salahiji tokoh dina pawayangan nu ngaganti Raja Drupada mingpin Nagara Cempala.

Aksara nu dipaké dina éta naskah téh nya éta aksara pégon nu teu bisa dibaca ku sakabéh jalma mangsa ayeuna. Ku kituna sangkan eusi éta naskah leuwih gampang dibaca jeung dipikaharti eusina, perlu ditransliterasi atawa disalin kana aksara séjén. Aksara nu babari dipikaharti ayeuna téh nya éta aksara Latén, jadi naskah *Wawacan Gandamanah* téh perlu pikeun ditransliterasi kana aksara Latén sangkan leuwih gampang dianalisis.

Naskah *Wawacan Gandamanah* téh diwangun ku rupaning pupuh tur ngandung carita nu ngaguluyur. Jadi bisa dianalisis ku pamarekan struktural. Koswara (2011, kc. 45) nétélakeun “hiji karya sastra nu mangrupa rékaan téh hakékatna mah nya éta mangrupa hiji struktur”. Struktur dibina ku unsur-unsur karya sastra nu ahirna sastra éta téh mangrupa hiji binaan organik. Analisis struktural téh bisa ogé disebut pamarekan objektif nu nganalisis karya sastra dumasar kana sastra éta sorangan atawa nganalisis unsur instrinsikna nu mangrupa téma, palaku jeung watekna, galur, latar (*seting*), gaya basa jeung amanat nu aya di jerona.

Panalungtikan ngeunaan analisis struktur ieu téh lain panalungtikan nu munggaran. Geus aya panalungtikan nu saméméhna, di antarana *Analisis Struktur jeung Ajén Budaya Wawacan Sulanjana* (Darnia, 2004), *Analisis Struktur jeung Ajén Budaya Wawacan Babad Cirebon* (Oktaviani, 2007), *Analisis Struktural Wawacan Rara Mendut* (Rosmayanti, 2008), sarta *Wawacan Abu Nawas: Transliterasi jeung Analisis Struktural Sémiotika* (Déwi, 2012).

Loba mangpaat nu bisa kacangking tina ieu panalungtikan. Pikeun widang basa, ieu panalungtikan téh bisa nambahán kabeungharan kosa kecap. Pikeun widang sastra, bisa leuwih mikawanoh jeung bisa leuwih neuleuman kana karya sastra buhun. Pikeun widang atikan ogé aya mangpaatna, hasil transliterasi naskah *Wawacan Gandamanah* ieu bisa dijadikeun bahan pangajaran maca wawacan.

Lian ti mangpaat paélmuan nu geus disebutkeun, naskah *Wawacan Gandamanah* téh ngandung ajén luhung nu bisa dijadikeun tuladan, sarta

kajadian-kajadian nu bisa dijadikeun eunteung pikeun kahirupan sapopoé. Ku kituna ieu panalungtikan téh perlu dilakukeun. Ieu panalungtikan dijudulan “Transliterasi jeung Analisis Struktural Naskah *Wawacan Gandamanah*”.

1.2 Idéntifikasi jeung Rumusan Masalah

1.2.1 Idéntifikasi

Tina kasang tukang nu geus dipedar di luhur, bisa diidéntifikasi sababaraha masalah nu muncul, di antarana:

- 1) Déskripsi naskah *Wawacan Gandamanah*.
- 2) Transliterasi naskah *Wawacan Gandamanah*.
- 3) Struktur carita naskah *Wawacan Gandamanah*.

1.2.2 Rumusan Masalah

Sangkan ieu panalungtikan téh leuwih museur kana hiji ulikan, di handap ieu baris diébréhkeun rumusan masalah dina wangun patalékan dumasar kana masalah nu geus diidéntifikasi di luhur. Rumusan masalah dina ieu panalungtikan nya éta:

- 1) Kumaha déskripsi naskah *Wawacan Gandamanah*?
- 2) Kumaha hasil transliterasi naskah *Wawacan Gandamanah*?
- 3) Kumaha struktur carita naskah *Wawacan Gandamanah*?

1.3 Tujuan Panalungtikan

Unggal panalungtikan pasti miboga tujuan nu baris dihontal. Tujuan dina ieu pananlungtikan kabagi dua, nya éta tujuan umum jeung tujuan husus.

1.3.1 Tujuan Umum

Tujuan umum dina ieu panalungtikan nya éta pikeun mikanyaho hasil transliterasi jeung analisis struktural dina *Naskah Wawacan Gandamanah*.

1.3.2 Tujuan Husus

Sangkan leuwih jéntré tina tujuan umum di luhur, ieu di handap dituliskeun tujuan husus panalungtikan nu mangrupa jawaban tina rumusan masalah. Tujuan hususna nya éta:

- 1) Ngadéskripsiéun naskah *Wawacan Gandamanah*.
- 2) Ngayakeun transliterasi naskah *Wawacan Gandamanah*.
- 3) Nganalisis struktur carita naskah *Wawacan Gandamanah*.

1.4 Mangpaat Panalungtikan

Mangpaat nu dipiharep tina hasil ieu panalungtikan téh kabagi kana mangpaat sacara tioris jeung praktis.

1.4.1 Mangpaat Tioritis

Sacara tioritis, mangpaat ieu panalungtikan téh nya éta pikeun ngajaga eksistensi warisan karuhun nu aya dina naskah-naskah klasik. Ku ayana filologi, naskah-naskah nu geus rék musnah téh bisa kapaliré. Lian ti éta, hasil ieu panalungtikan bisa digunakeun dina widang paélmuan séjénna.

1.4.2 Mangpaat Praktis

Mangpaat praktis ieu panalungtikan di antarana:

- 1) Pikeun widang basa, bisa nambahán kabeungharan kosa kecap.
- 2) Pikeun widang sastra, bisa leuwih mikawanoh jeung neuleuman kana karya sastra buhun.
- 3) Pikeun widang atikan, hasil transliterasi naskah *Wawacan Gandamanah* ieu bisa dijadikeun bahan pangajaran maca wawacan.

1.5 Sistematika Panulisan Skripsi

BAB I mangrupa bubuka nu eusina nya éta: kasang tukang nulis ieu skripsi, idéntifikasi jeung rumusan masalah, tujuan jeung mangpaat panalungtikan, sarta sistematika panulisan skripsina.

BAB II nu eusina mangrupa tiori ngeunaan transliterasi, naskah, wawacan, sarta struktur carita. Struktur carita nu dimaksud téh ngawengku: téma, palaku jeung watekna, galur, latar, gaya basa, amanat, pupuh nu digunakeun, jeung sasmita pupuhna.

BAB III eusina mangrupa métodologi panalungtikan nu digunakeun dina ieu panalungtikan, nu ngawengku: sumber data, desain panalungtikan, métode panalungtikan, wangenan operasional, instrumén sarta téhnik panalungtikan. Téhnik dina ieu panalungtikan téh kabagi dua, nya éta: téhnik ngumpulkeun data jeung téhnik ngolah data.

BAB IV mangrupa hasil panalungtikan. Hasil tina ieu panaluntikan téh mangrupa déskripsi naskah, hasil transliterasi sarta struktur nu aya di jerona.

BAB V eusina kacindekan sagemblengna jeung rékoméndasi tina hasil analisis struktur nu aya dina naskah *Wawacan Gandamanah*.

